

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ VE AVRUPA DİL ÖLÇEĞİ

Sefa YÜCE*

Özet

Küreselleşme ile birlikte ülkeler, siyasî, sosyal, ekonomik ve askerî açıdan birbirlerine bağımlı hâle gelmişlerdir. Dünyadaki hızlı değişim ve gelişmeler birden çok dil bilmeyi gündeme getirmiş, ulusların birbirini daha yakından tanıma imkânı doğmuştur. Batıda eğitimciler, doğrudan öğrenim yöntemiyle bir yabancı dille konuşmanın güçlüğünü görünce karma bir metot kullanmayı tercih ettiler. Dilbilim uzmanları zaman içinde her dilin kendine özgü ses özelliklerini araştırdılar. Her dilin gerçekten konuşulduğu şekliyle işlerlik kazanmasına çalışıldı. Öğrenme ya da öğretmenin bir iletişim işi olduğu görüldü. Okuduğunu ya da dinlediğini anlayamayan, bilgi, düşünce ve duygularını sözlü ya da yazıyla anlatamayan bireyin hayatta başarısız olacağı ihtimali belirdi. Zengin bir tarih ve kültür birikimine sahip Türkiye, pek çok ülke ile kültürel iş birliği programı uygulamaktadır. Büyük Öğrenci Projesi de bunlardan biridir. Türk Cumhuriyetlerinden 1993 yılından itibaren Büyük Öğrenci Projesi olarak bilinen bir çalışma başlatılarak Türkiye’de on bin öğrencinin eğitim görmesi plânlanmış giderek bu sayı azaltılmıştır. Türkiye, son yıllarda pek çok ekonomik kriz yaşamasına rağmen Büyük Öğrenci Projesini büyük bir hassasiyetle yürütmeye devam etmektedir. Türkçe, dünyada ilgi duyulan bir dil hâline gelmiştir. Türkçenin yabancılarla öğretilmesi meselesine bir devlet politikası olarak bakmak gerekir. Türk toplumunun gelişmiş ülkeler seviyesinde atılım yapabilmesi için eğitim öğretimin yeniden yapılandırılmasına hız verilmelidir. Bu makalede, Türkçenin yabancılarla öğretilmesi hususu farklı açılardan ele alınarak, dil öğretiminde yeni açılımlar yapılması gerekliliği anlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: İletişim, ana dil, birden çok dillilik, Avrupa dil portföyü, Avrupa dil ölçeği, dil pasaportu, Erasmus, TÖMER

Abstract

Countries have become dependent on each other politically, socially and economically with globalization. The rapid change and improvement in the world has caused multi-lingualism and the nations had the opportunity to know each other more closely. In the west, educators realised the difficulty of speaking a foreign language by direct method and preferred using a mixed method. Linguistics experts searched for the phonetic characteristics of each language in time. They tried to aim for each language’s being used in the way it is actually spoken. It was understood that learning or teaching is a matter of communication. It became an obvious fact that a person who can not understand what he reads or listens to, and who can not Express his knowledge, thoughts and feelings in an oral and written way, will be unsuccessful in life. Turkey, which has a rich history and culture, has established a cultural cooperation programme with a lot of countries. Whole Student Project is one of them. Since 1993 it was planned that ten thousand students would study in Turkey under the Whole Student Project and the numbers of students were decreased gradually. Turkey has been carrying out this Project with great sensitive care, although it has been going through many economic crises in recent years. Turkish has become a language that attracts interest in the world. The teaching of Turkish to foreigners should be a matter of government policy. Education should be rapidly reconstructed for the Turkish society to take its part among developed countries. In this article, the teaching of Turkish to foreigners has been dealt with from different angles and it was suggested that new perspectives should be tried out in language teaching.

Key words: Communication, mother tongue, bilingualism, European language portfolio, European language passport, Erasmus, TÖMER

İnsan düşüncesinin kategorileri hiçbir zaman belirli bir biçimde sabitlenmez; aniden yapılır, bozulur ve yeniden yapılır, yere ve zamana göre değişir.

Durkheim

İnsanlık büyük bir değişim yaşamaktadır. Bilgi toplumu ile insanlık, sanayi toplumundan, mikro elektronik ve mikrobiyoloji evrenine sıçrama yapmıştır. Bilişim teknolojisindeki gelişmeler toplumların yapısını derinden etkilemiştir. Artık bilgi herkesin ulaşabildiği bir araç hâline gelince bir daha durdurulamayacak yeni bir

Yazışma adresi: *Okutman Sefa Yüce, Gazi Üniversitesi Rektörlüğü, sefayuce@gazi.edu.tr.

dinamik yapı oluştu. Bu da iletişimi inanılmaz ölçüde kolaylaştırdı. Haberleşme teknolojisindeki gelişmeler, dünyadaki pek çok sektörün gelişmesinin öncüsü oldu.

İnsanoğlunun özellikle son yıllarda ulaştığı gelişme ve uğradığı değişim karmaşık gibi görünse de açıklanması üç ana değerlendirme noktasına bağlıdır. Bunlardan biri bilim ve teknolojide ortaya çıkan gelişmeler ve bu gelişmelerin insana yansması, ikincisi toplum anlayışındaki gelişmeler, üçüncüsü ise bilim felsefesinde ortaya çıkan anlayış değişmeleridir (Yalçın, 2002:17). Bütün bu değişim ve gelişimler, dünyada çok dilliliği gündeme getirmiş, buna paralel olarak çok dilliliğin kültürel zenginliğin gelişimine katkı sağlayacağı görüşünü egemen kılmıştır.

İletişim ve Dil

Canlı varlıklar kendi arasında bir iletişim kurar. Kişinin iletişim yeteneğini büyük ölçüde onun iletişim aracı olan dili kullanma becerisi belirler. Herhangi bir niyetin açığa vurulmasına, dolayısıyla bir zihinden başka bir zihne aktarılmasına yarayan bir işaretler sistemi olan dil, en önemli iletişim aracıdır. Dille iletişimde, iletişimin bir yönünü anlatma, öbür yönünü ise anlama oluşturur. Bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde büyük önem verilen anadili öğretiminin amacı, kişilerin düşünme ve iletişim becerilerinin geliştirilmesidir (Tekin, 1980:12). Anadili, onu konuşanın dil bilincini belirttiği gibi, çocukluk çağından başlayarak bir dil duygusu da yaratır. Anadili bilinç altında bu duyguya dayanır. Her ana dilinde gizil bir güç saklıdır. Dil duygusu, aynı zamanda konuşma biçimi geleneklerine bağlı bulunduğu için birey, kendi ana diline uygun olanla olmayanı, çözümlenmeyi gerektirmeden söyleyebilir. Dil bir sistem olduğu ve topluluk arasında bir konuşma, yazışma, anlaşma aracı olarak kullanıldığı için, dil eğitiminin bu anlaşmayı ve dilin toplumsal görevini sektirmeden yapması gerekir. Her dil kendi kuruluş düzeni, yapı dizim ve işleme sistemi ile bir düşünüş, anlatış ve anlayış kalıbıdır. Anadili topluluk bilincini yansıtan ulusal bir varlıktır. Bir ulusu tam olarak tanımak ve anlayabilmek için onun dilini de bilmek gerekir(Dilâçar, 1978:10). Ana dilini etkili kullanabilme hem birey hem de toplum açısından gereklidir. An adili, birbiriyle sıkı sıkıya ilişkili olan şu dört etkinliğe dayanır: Dinleme, konuşma, okuma, yazma.

Öğrenme ya da öğretme, bir iletişim işi olduğuna göre, okuduğunu ya da dinlediğini anlayamayan; bilgi, düşünce ve duygularını sözle ya da yazıyla anlatamayan bireyin hayatta başarısız olması çok güçlü bir ihtimaldir. Gerçekten de bugün, öğretim araçlarının çok gelişmiş olmasına karşın yine de, öğrenim büyük ölçüde okumaya dayanmaktadır. Bütün derslerin okumayı gerektirdiği göz önüne alınırsa, iyi okuyamayan ve okuduğunu tam olarak anlayamayan bir öğrencinin derslerde başarılı olması beklenemez (Tekin, 1980:18).

Dil öğretimi

Düşünme yeteneğimiz, düşündüklerimizi anlatmamız bakımından dilden yararlanabilme yeteneğimizle sınırlanmıştır. Başkalarının düşünme güçlerini anlama yetimiz bizim dilden yararlanma yeteneğimiz ile sınırlıdır. Düşünce ile anlatım birbirine sıkı bağlarla bağlıdır. Bu bağın şekillenmesinde dil bilimin önemli rolü vardır.

Dil biliminin öğrenciyi okuduğu değişik bilim dallarında gelişim sağlamasından başka, dilbilimi yeteneği, öğrencinin kişiliğinin gelişmesi ve onun arkadaşlarıyla olan ilişkilerini de etkiler. Gitgide ve açıkça anlaşılmaktadır ki, öğrencinin bir konuyu anlama gücü bir kavramı formüle edebilme ve somuttan soyuta geçebilme yeteneğinin işidir. Bu iş de dilbilimi düzeyinin geniş ölçüde ürünüdür. O hâlde, dilin anlaşılması, düşüncenin anlaşılmasında da önemli rol oynar. İnsanlar kendi düşüncelerini anlatmak ve başkalarıyla paylaşmak isterler. Bunun için de dilden yararlanırlar. Günümüzde dil öğretimi anlayışının yenileştirilmesi zorunlu görülmekte ve bu konuda yapılmakta olan araştırmalar, birçok durumlarda, doğrudan doğruya anadili uzmanlarını ilgilendirmektedir (Marshall, 1994:35/36). Dil öğretiminin toplumun hedef ve ihtiyaçlarına göre belirlenmesinde izlenecek yol da yine bireylerin belirli bir düzeye getirilmesidir. Bireyin genel dil öğretimi içinde ulaştırılacağı düzeyin artık üzerinde anlaşma sağlanmış kavramlar arasında yer aldığını söyleyebiliriz. (Yalçın, 2002:33)

Dil öğretiminin tarihçesi

Batı dünyasında XIX. yüzyılda yabancı diller denilince klâsik diller anlaşılırdı. Bu diller sadece okuduğunu anlamak, biraz da yazabilmek için öğretilirdi. Gitgide, yaşayan dilleri de öğretmek moda oldu. Okullar bu dilleri gramer yoluyla öğretmeye başladı. Sonuçta çoğu öğrenci yabancı dili konuşmadan mezun oldular. Batıda, işe yaramayan bu yabancı dil öğretimi 1920’lerde hemen hemen son buldu. Yabancı dil öğretimi, bizde, Tanzimat’la başladı; hâlâ devam ediyor. Birçok ülkede klâsik yabancı dil öğretimi bırakıldı. Yerine *yabancı dille doğrudan öğretim* metodu tercih edildi. Buna göre dersler öğrencinin anadilinde anlatılmayacak, her şey yabancı dille verilecekti. Öğrenci tüme varım mantığını kullanarak dersi takip edip öğrenecekti. Gramer dahi yabancı dille anlatılacaktı. Doğrudan yolla yabancı dil öğretim metodu Türkiye’de de uygulandı. Bu metodun başarısı Amerika ‘da olduğu gibi bizde de sınırlı olmuştur.

Batıda eğitimciler, doğrudan öğrenim yöntemiyle öğrencilerin çoğuna bir yabancı dille konuşmanın öğretilmediğini görünce şaşırıldılar. Eğitimciler hedeflerini küçülttüler. En azından “yabancı dilde anlayarak okumayı, biraz da yazmayı öğretelim” diyerek karma bir metot buldular. Ancak bunun da başarısı parlak olmadı. Dil bilim uzmanlarından yararlanılarak her dilin kendine özgü temel sesleri araştırıldı. Her dilin gerçekten konuşulduğu şekliyle işlerlik kuralları bulundu. Geçmişte olduğu gibi yabancı dil öğretimindeki hedefler bugün de değişmemiştir. Bu hedefler kısaca şunlardır(Türkkan, 1997:227/229):

- 1.Yabancı dilde konuşan birisini anlamak,
- 2.Yabancı dilde doğru dürüst konuşmak,
- 3.Yabancı dilde yazılmış bir yazıyı okuyup anlamak,
- 4.Yabancı dilde yabancı dil bilenlerce anlaşılacak şekilde yazabilmek,
- 5.O yabancı dili konuşan milletin kültür ve gelenekleri hakkında az çok fikir sahibi olmak.

Yabancı dil öğretiminde yöntemler

- a. **Dil bilgisi-çeviri yöntemi:** Eski yöntemlerden biridir. Pek çok dile uygulanmıştır. Bugün de etkin –

olarak kullanılıyor. Gramer ağırlıklı çeviri esasına dayanıyor. Çok eskiden beri yabancı dil öğretiminde çeviriyi, bir öğretim aracı kabul edebiliriz. Zira çeviri işleminde iki dilin değişik alanlarla ilgili anlatım biçimlerinin en etkin şekilde kullanılması ve bunların birbirlerine aktarılması söz konusudur. Buna bağlı olarak iki dilin kullanılmasını esas alan, çeviri etkinliği yabancı dil öğretiminde bir araç olarak büyük bir önem taşımaktadır. Çeviri dersinin işlenişinde aşağıdaki adımlar izlenmektedir: Kaynak metin, sözcük, söz dizimi, anlam, iletişimdeki değeri (Aktaş, 1996:203/206).

b. **Doğal yöntem:** Bu yöntemde, çeviri yönteminden farklı olarak, yazı dili yerine konuşma dili öğretilir. Bu öğretim şeklinde ses bilgisi dil öğrenen için büyük önem taşımaktadır. Seslerin doğru algılanması, yanlış telâffuz alışkanlıklarının terk edilmesi gerekir. Bu yöntemde öğrencilerin ve dil öğrenen adayların yazma becerileri gelişmemektedir.

c. **Berlitz yöntemi:** Avrupa dil ölçeğinde, bugün de bu yöntem uygulanmaktadır. Anlama-dinleme, anlama-okuma, konuşma, yazma becerileri temel hedeftir. Maksat, dil öğrenen adayda bu temel becerileri geliştirmektir.

d. **İşit-konuş yöntemi:** İşit-konuş tekniğinde sadece sesli eğitime önem verilir. Bazı öğrenciler yazılı bir metni görmeyince zorluk çekmekte, başarılı olamamaktadır.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Amerikan Ordusu'nda uygulanmış ve başarı sağlanınca, bu yöntem okullarda denenmiştir. Ana dili eğitimini esas alan, tekrarlara, taklit ve alışkanlıklara dayanmaktadır.

e. **Görüntüyle (Visual) Öğrenme:** Öğrenme aracı olarak film ve resimler kullanılmaktadır. Günümüzde, video, CD, CD-rom gibi araçlar görüntüye hareket getirmektedir. Bu araçlarla öğrenciler, öğrendiklerini tekrarlayabilir, çoğaltabilir. Bugün kapalı devre televizyon yayınları da kullanılmaktadır.

f. **Bilişsel yöntem:** Bu yöntem, yapısal dil bilimi esas alır. "Dil bilgisini öğrenemeyen bir öğrenci başarılı olamaz." ilkesine dayanır. Öğrenmede anlam önemlidir. Ezberden ziyade dilin sistemini bilmek gerekir.

g. **Uykuda öğrenme:** Amerika'da gündeme getirilmiş, bu konu ile ilgili birçok çalışma yapılmasına rağmen sağlıklı veriler elde edilememiştir. Uykunun ilk aşamasında öğrencilere sunulan ders materyali uyandıklarında, bunları hatırlama veya öğrenme yeteneklerini artırmaktadır. Gene de sırf uyku sırasında herhangi bir konunun öğrenilebildiği ispatlanamamıştır(Türkkan, 1997:241). Bu yöntemlere yeni ilâveler yapılabilir. Asıl amaç sıralanan bu yöntemlerin yararlı olan yönlerini alarak, pluralist bir bakış açısı geliştirmektir. Günümüzde, tek bir metoda dayalı dil öğretim anlayışı yavaş yavaş terk edilmektedir.

İyi bir dil öğretmeni

Teknolojik gelişmelere paralel olarak, dil öğretiminde yeni araçlar kullanılsa da öğrenci merkezli bir

sistemde, öğretmenlerden beklenenler daha da çoğalmıştır. Öğretmen, öğrencilerini anlayan, onları psikolojik bakımdan doğru değerlendiren, sosyal olay ve olguları sağlıklı analiz edebilen özelliklere sahip olmalıdır. Çağın öğrencisi, daha bilinçli ve duyarlı olarak hareket etmektedir. Bu bakımdan öğretmen, birçok beceriye sahip olmak mecburiyetindedir. Pedagojik bakımdan öğretmenin oynayacağı pek çok rol vardır. Kısaca öğretmenin oynayacağı rolleri ve etkinlikleri sıralamaya çalışalım:

- *Öğretmen, öğrencilere arkadaşça yaklaşır;
- *Öğrencilere isimleriyle seslenir;
- *Öğretmen, öğrenciye öz güven verir,
- *Öğretmen, ders anlatırken öğrencilerin gözlerine bakar;
- *Öğretmen, dersin başlangıcında önceki dersin konusunu kısaca tekrar eder;
- *Öğretmen, zayıf öğrencileri dışlamaz, herkesin derse katılımını sağlar;
- *Öğretmen ödev verir, ödevleri kontrol eder;
- *Öğretmen, sesini iyi derecede kullanır.
- *Öğretmen, öğrencileri yazı yazmaya teşvik eder;
- *Öğretmen, tahtayı çok iyi kullanır,
- *Öğretmen, derste şakalar yapar, öğrencilerin fikirlerini sorar,
- *Öğretmen, uyarıcı konuşmalar yapar, grup çalışmasına önem verir;
- *Öğretmen, sosyal aktiviteleri destekler, öğrencilere rehberlik eder;
- *Öğretmen, teneffüste öğrencilerle konuşur ya da sınıfta özel günler düzenler;
- *Öğretmen zamanı iyi kullanır, öğrencilere sorumluluk verir;

*Meslekî konularda kendini geliştirir, yeni yayınları takip eder, konferanslara katılır, (Prodromou, 1995:37/47). Öğretmenle ilgili pek çok madde daha ilâve edilebilir. Aslında öğretmen derse ruh verendir, kısacası öğretimin lokomotifidir.

Avrupa'da Dil Portföyü Ve Dil Öğrenimi

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da siyasî, sosyal ve ekonomik gelişmelerin olumlu yönde olması, dil öğrenimine önemli katkılar sağladı. Artık Avrupa'da dil öğrenme işi sadece okulda olmuyor. Avrupa Birliği içinde sınırların kaldırılması, hareket serbestliği sağlanması, birden fazla dilin öğrenilmesine zemin hazırlamıştır. Ufak tefek ayrılıklar olsa da *Avrupa dil politikası* oluşmuştur.

Avrupa Konseyi'nin himayesi altında 1989 yılında *Avrupa Vatandaşlığı Dil Öğrenimi* uygulamaya kondu. Uygulamaya konan bu projede iki ölçüt geliştirildi. *Avrupa dil portföyü* ve *Avrupa dil ölçeği*. Avrupa Konseyi'nce geliştirilen başka bir teknik de *Avrupa diller pasaportudur*. Avrupa dil portföyü; içinde yalnızca resmî diplomaları değil, aynı zamanda çok dilli ev ortamında büyüyen bir öğrencinin edindiği dil ile ilgili diğer tecrübe ve becerilerin bilgilerini bulunduran bir toplu belgedir. (Broeder, 2001:1). *Avrupa dil ölçeği* ise beş dil becerisi esasına dayanmaktadır.

- anlama: dinleme,
- anlama: okuma,
- konuşma: (sözlü anlatım) konuşarak karşılıklı iletişim,

- konuşma: konuşabilme becerisi ve üretimi,
- yazma

Avrupa dil becerisi ölçeği ile, Avrupa Konseyi üye devletleri arasında dil becerilerinin birbirleriyle karşılaştırılması için bir ölçü tekniği oluşmuştur. *Avrupa referans modeli* yalnızca dil bilgisinin nasıl edinildiği, öğretildiği ve iyi öğrenildiği anlamına gelmemektedir. Önemli bir amaç da, dil kullanıcının, dili kullanmada bilinçli olmasını ve dili yansıtmaya becerisini geliştirmektir (Trim, 1999:8/9). Avrupa Konseyince geliştirilen 1998-2001 yılları arasında 15'ten fazla Avrupa ülkesinde, her ülkeye has özellik taşıyan dil portföyü üzerinde çalışıldı. Avrupa ülkelerinin her birinin çalışmaları, kaydedilen deneyim ve gelişmeler hakkında her yıl özet bilgiler veriyor. Bir dil portföyü, dil kullanıcısının edindiği değişik dil kullanım becerilerini belgelediği bir diller pasaportudur. Bir dil portföyü üç bölümden oluşmaktadır:

I. Dil özgeçmişi: Dil özgeçmişi bölümünde, dil kullanıcısı öğrendiği diller konusunda özgeçmişini bildirir. Bu öz geçmiş, okulda ve okul dışında öğrendiği diller ve sınav dokümanları ile birlikte resmî diplomalarından oluşan bir belgeler toplamıdır.

II. Günlük kayıt defteri: Dil kullanıcının belirli bir dil alanında kendisini nasıl yetiştirdiğini, bu dile hangi ölçüde egemen olduğunu cevaplayan sorulardan oluşan bir defterdir.

III. Dosya: Dil kullanıcının öğrenimi sırasında yapmış olduğu çalışmaları içerir. Bunlar, staj yaparken hazırlamış olduğu rapor ve çalışmaları, öğrenci değişimine gitmişse yaptığı çalışmaları, belirli bir dilde katıldığı proje çalışmalarının belgelenmiş dökümünden oluşan bir belgeler topluluğudur.

Eğitim süresinde, öğrencinin bir okuldan başka okula geçişi sırasında dil portföyü önem arz eder. Böylece öğrencinin yeni girdiği okul, onun diller konusunda ne gibi çalışmalar yaptığı ve hangi dil becerilerini, ne ölçüde edindiği konusunda bilgi sahibi olur. Dil portföyünün ilginç bir yönü de, dil kullanıcının yalnızca okulda ne öğrendiği konusunda bilgi vermemesidir. Dil portföyü ile öğrencilerin okul dışında da hangi etkinliklere katıldığı, ne gibi girişimlerde buldukları ve buralarda neler öğrendikleri belgelenebilir. Dil portföyü, daha sonraki yaşlarda öğrencinin okuldan iş ortamına geçişi sırasında bilinen resmî diplomaların yanında ayrıca bir belge olarak kullanılabilir. Bunların yanında iş ilânlarına cevap verme sırasında da dil portföyü sorulabilir (Broeder, 2001:4).

Türkçenin yabancılara öğretimi

Türkiye'nin 1980 yılından itibaren dışa açılması ile birlikte değişen dünya şartları içinde Türk dilinin yabancılara öğretilmesi zarurî bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve soğuk savaşın sona ermesi sonucu, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri başta olmak üzere, diğer akraba topluluklarla kültürel iş birliği çalışmaları başlatıldı.

Türk Cumhuriyetlerinden 1993 yılından itibaren “*Büyük Öğrenci Projesi*” olarak bilinen bir çalışma başlatılarak Türkiye’de on bin öğrencinin yüksek öğrenim görmesi plânlanmış, ilk yıl yedi bin civarında öğrenci getirilmiştir. Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Toplulukları için geleceğe dönük en ciddi teşebbüsü olarak adlandırılabilir olan bu proje çerçevesinde şimdiye kadar 21857 burs kullanılmış ne yazık ki bunlardan bir kısmı başarısız olmuş ve ülkelerine geri dönmüştür (Özkan, 2004:423/424). Türkiye, son yıllarda pek çok ekonomik kriz yaşamasına rağmen, *Büyük Öğrenci Projesini* büyük bir hassasiyetle yürütmeye devam etmiştir.

Türk dilinin yabancılara öğretilmesinin ayrı bir uzmanlık gerektirdiği zamanla anlaşıldı ve yeni bir yapılmaya gidilerek TÖMER’ler kuruldu. Önce Ankara Üniversitesi TÖMER (1984), daha sonra Gazi Üniversitesi TÖMER (1994), Bolu İzzet Baysal Üniversitesi ve Ege Üniversitesine bağlı TÖMER’ler faaliyete geçirildi. Üniversitelerimiz yeni dil merkezleri açmaya devam ediyorlar.

TÖMER’lerin görev alanları şu şekilde özetlenebilir.

*Türkiye’de yüksek öğrenim yapmak için Türk Cumhuriyetlerinden ve Akraba Topluluklardan gelen öğrencilerle Türkiye Türkçesi öğrenmek isteyen yabancılara Türkçe öğretmek,

*Türkiye Türkçesinden başka diğer Türk lehçelerinin öğretimini gerçekleştirmek ve bu lehçelerle ilgili araştırma ve incelemeler yapmak,

*Yurt dışında ve içinde Türkçe öğretmek, Türk kültürünü tanıtmak amacıyla faaliyet göstermek,

*Devletimizin yaptığı ikili anlaşmalar çerçevesinde ilgili bakanlıklarla iş birliği yaparak eğitim, öğretim, araştırma, uygulama ve yayın faaliyetinde bulunmak,

*İçte ve dışta Türkçeyi öğretmek için görevlendirilen öğretim elemanlarına yönelik yetiştirme programları hazırlamak ve hayata geçirmek,

*İlgi sahasında faaliyet gösteren diğer kurumlarla da iş birliği yaparak ana dili öğretiminin metotlarını geliştirme yolunda çalışmalar yapmak,

*Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik kısa süreli kurslar düzenlemek.

Yabancı dil öğretiminde eğitim materyali olarak en önemlisi kitaplardır. Kitap yazımı ayrı uzmanlık ve teknik gerektirmektedir. Kitap, dil öğreniminin anahtarıdır. Uzun yıllar, yabancılara Türkçeyi öğretecek kitap sıkıntısı çekilmiştir. Yabancılar için yazılan kitapların büyük bir kısmı da dil bilgisi kurallarının öğretildiği kitaplardır.,

Gazi Üniversitesi TÖMER 1997 yılında itibaren Türkçenin öğretimi ile ilgili yurt içi ve yurt dışı yayınları gözden geçirerek, alt yapı çalışmalarını tamamlamış ve kitap yazımına başlamıştır. “C, B ve A” (hiç Türkçe bilmeyenler için C, orta düzeyde Türkçe bilenler için B, ileri düzey Türkçe bilenler için A) kurlarını içeren kitaplar yazılmıştır. Gazi Üniversitesi TÖMER’in kitap yazımında ortaya koyduğu ölçüt, yabancı öğrenciye daha önce ders vermiş olmak, bu konuda tecrübe sahibi olmak, üniversitelerin Türk Dili veya Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinden mezun olmak; ayrıca yazılan metinlerin telif olması, bu metinlerin en az üç yıl süreyle okutulup denendikten sonra basımının

yapılmasıdır. Gazi Üniversitesi TÖMER’de ders kitapları, bu ilkeler doğrultusunda ekip ruhu ile yazılmıştır.

Bugün *Avrupa Dil Pasaportu* verebilecek düzeye gelen Gazi Üniversitesi TÖMER’de *Avrupa Dil Portföyü* ve *Avrupa Dil Ölçeği* doğrultusunda şu dersler okutulmaktadır:

- Okuma-okuma dinleme
- Yazılı anlatım
- Sözlü anlatım
- Türk dilbilgisi

Sonuç

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, insanlığın büyük trajediler yaşamasına neden oldu. Haritalar değişti, pek çok yeni devletler kuruldu. Soğuk savaşın sona ermesiyle Sovyetler Birliği dağıldı. Türk Cumhuriyetleri bağımsızlıklarını elde ettiler. Bütün dünyada ulus bilinci yaygınlaştı. Uluslar arası ilişkiler siyasi, sosyal ve ekonomik alanda yeni boyutlar kazandı. Dünyada aynı değerleri paylaşan ülkeler arasında, kültürel entegrasyon çalışmaları hızlandı. Kültürel entegrasyonun en önemli vasıtalarından dil öğrenimi daha cazip hâle geldi. Türkiye de, beklenmedik bir şekilde kendini bu gelişmenin içinde buldu.

Bugün Türkçe bir dünya dili hâline gelmiştir. Bu bir iddia değil, tarihi bir hakikattir. Bu amaçlardır ki, üniversitelerin uluslar arası ilişkiler bölümünde okuyan tarih ve kültürle ilgilenen pek çok araştırmacı, Türkçe öğrenmenin gerekliliğini kavramışlardır. Son yıllarda Türk Üniversiteleri, ikili kültürel anlaşmalar çerçevesinde öğrenci ve öğretim elemanı değişimi projesini uygulamaya başlamışlardır. Ayrıca T.C. Başbakanlık Türk İş Birliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA), yurt dışında yirmi üç üniversite ile Türkoloji bölümlerinin geliştirilmesi hususunda işbirliği yapmaktadır. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne katılım programı kapsamında, üniversitelerimizin büyük çoğunluğu “Erasmus” öğrenci ve öğretim üyeleri değişim projesine dahil edilmiştir. Bütün bu değişimlerde, küreselleşmenin de önemli rolü vardır.

Türkçe, dünyada ilgi duyulan bir dil hâline gelmiştir. Türkçe öğrenimini daha cazip hale getirmek için devlet kurumları arasında bürokrasiyi azaltmak gerekiyor. *Büyük Öğrenci Projesi* kapsamında Türkiye’ye getirilen öğrenciler için merkezî sınav sistemi yaygınlaştırılmalıdır. Gerek bizim öğrencilerimizin, gerekse yurtdışından getirilen öğrencilerin barınma, burs ve ulaşım gibi problemleri henüz tam anlamıyla çözümlenmiş değildir. Bu konuda yeni bir yapılanma gerekmektedir. Türkçenin yabancılara öğretilmesi meselesine, bir devlet politikası olarak bakmak gerekiyor.

TÖMER’ler Türkiye’nin bir vitrini konumundalar. Yabancı öğrenciler, Türk insanı ve Türk kültürü ile ilgili ilk izlenimleri buradan ediniyorlar. Olay sadece Türkçe öğretmekle bitmiyor. Yabancı öğrencide doğru ve sağlıklı, ön yargılardan arınmış bir Türkiye imajı yaratmak gerekiyor. Türk

Üniversitelerinde öğrenim görmek isteyen yabancı öğrenciler için TÖMER, sadece bir dil öğretim merkezi değil, aynı zamanda bir oryantasyon merkezidir.

Bilimin baş döndürücü bir hızla ilerlediği bir çağda, yenilik getirmenin süratli bir şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu durumda yenilikler, zamanla ve giderek denenip değerlendirilemeden birbiri peşi sıra gelebilir. Bu sebeple, yanlış hesaplardan ve isabetsiz uygulamalardan kaçınmanın önemini ve bu gibi faaliyetlerin büyük sorumluluk isteyeceğini bir an bile unutmamak gerekir. Böyle bir sorumluluk ise, iyi bir uzmanlık bilgisinin yanı sıra, geniş ve yüksek düzeyde bir düşünce tabanı üzerine oturtulabildiği ölçüde anlam kazanabilir (Sayılı,1994: 370/371).

Türk toplumunun gelişmiş ülkeler seviyesinde atılım yapabilmesi için eğitim öğretimin yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bugün ülkemizde Türkçeyi iyi öğretememenin sıkıntılarını yaşıyoruz. Bu durumdan bir an önce kurtulmamız gerekiyor. *Marifet iltifata bağlıdır* sözü uyarınca başarılı olan kurumları desteklemeliyiz.

Kaynaklar

- Aktaş, T. (1996). *Çeviri İşlemine Genel Bir Bakış*. Orsen Matbaası. Ankara, 17.
- Broeder, P. (2001). *Avrupa'da Dil Öğrenimi, Avrupa Dil Portföyünün Biçim ve İşlevi*, 1-4. Hacettepe Üniversitesi Avrupa'da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sempozyumu, 25 Ekim 2001.
- Dilâçar, A. (1978). *Ana Dili İlkeleri ve Türkiye Dışındaki Başlıca Uygulamaları*. Türk Dil Kurumu Yayınları Ankara, 20.
- Marshall, J. (1994). *Ana Dili ve Yazın Öğretimi*. (Çev. Cahit Külebi). Çağdaş Yayınları. İstanbul. 20.
- Özkan, İ. (2004). *Cumhuriyetin Sekseninci Yılında Türkiye*. Türk Ocakları Genel Merkezi–Ankara Ticaret Odası. Ankara. 423-424.
- Prodromou, L. (1995). İyi Bir Dil Öğretmeni. (Çev. Cihan Gülten) *Dil Dergisi*. Ankara. 35-37.
- Sayılı, A. (1994). *Bilim ve Kültür Dili Olarak Türkçe*. Türk Tarih Kurumu Yayınları. Ankara. 370-371.
- Tekin, H. (1980). *Okullarımızdaki Türkçe Öğretimi*. Mars Matbaası, Ankara, 12
- Trim, J. (1999) Modern Languages. Language Learning in Europe: *The Style and Functionality of the European Language* Strasburg, 8-9.
- Türkkan, R. O. (1997). *Kolay ve İyi Öğrenme Teknikleri*. Alfa Yayınları. İstanbul. 227-229.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe Öğrenim Yöntemleri*. Akçağ Yayınları. 17-23.

Summary

TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE AND EUROPEAN LANGUAGE CRITERIA

Sefa YÜCE*

In our days, the understanding of language teaching has been changing. New materials have been used parallel to the technologic developments. As learning or teaching is matters of communication, a person who cannot Express his knowledge, thoughts and feelings in a written way will be unsuccessful. Each language has its own phonetic characteristics and linguistic experts have different views on new methods.

Nowadays the understanding of language teaching based on one method is gradually changing. Instead of this, a pluralist perspective that involves the benefits of the methods has been developed. After the Second World War, the positive changes in political, social and economic life in Europe have made important contributions to language learning. In 1989 a new criteria for language teaching was developed in Europe by the European Council, European Language Criteria. With this criteria, the aim is to make the language user more aware of using the language:

- Understanding, listening
- Understanding, reading
- Speaking, interactive communication by speaking
- Speaking, speaking skill and production
- Writing

With these criteria, a criteria technique was formed in order to compare the language skills of the member countries of the European Council. European Reference Model does not only mean how to acquire the grammar, how to teach it and how it is learned well. An important aim is to make the language aware while using the language and to improve his skill of reflecting the language. Between 1998 and 2001, in more than 15 countries, language portfolio that has the features of each country was studied. Each of the European countries give summary reports on their experiences and developments.

The aims of foreign language teaching have not changed as in the past. These aims are briefly the following:

- 1- Understanding someone speaking a foreign language
- 2- Speaking fluently in a foreign language
- 3- Reading a text in a foreign language and understanding it
- 4- Writing the foreign language in a way that will be understood by the foreigners
- 5- Having a general idea about the foreign country's culture and traditions

The First and the Second World Wars caused human kind to go through great dangers. The maps changed, many new nations were formed. By the end of the cold war, the Soviet Empire ended. The Turkish Republics gained their freedom. The awareness of being a nation got widespread in the nation. The international relations got political, social and economic dimensions. Cultural integration studies got faster among the countries that share the same values in the world. Language learning which is one of the most important ways of cultural integration has become more attractive. Turkey found itself in this development unexpectedly.

The teaching of Turkish to foreigners has been a great necessity since Turkey's development in 1980. In accordance with the 'Whole Student Project' since 1993, TÖMERs which work for the universities are established. The duties of TÖMER are as follows:

- To carry out activities in and outside Turkey to teach Turkish language and culture
- To work in cooperation with the ministries for education, training, research and publishing activities.
- To work with other institutions for developing methods of teaching the mother tongue.
- Organizing short –term courses for Turkish children living abroad.

Foreign students get their first impressions about Turkish people and their culture from TÖMER. TÖMERs have to develop new methods for European Language Criteria. The matter is not just teaching Turkish. Giving the foreign student a true and healthy first impression of Turkish culture is also quite important. At such an age in which science is improving so rapidly, The TÖMERs should renew themselves.